

Añ telperligi

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 26 января, 2025

Añ telperligi AÑ TELPERLIGI

Biz kän ýerde syýasy jahylyyetde ýasaýarys, «öz tarapymyzda» calynýan «saza» goşulyşmaýana zäherimizi pürkýärис!

Her öňýeten öz pikiriniň alternatiwasyzdygyna ynanýar. Her öňýeten özünüň, pikiriniň, eden işiniň mukaddesleşdirilmegini isleyär. Ýolbaşçylar başlyklaýyn, her öňýeten özünüň öwülmegini, yüzüne magtalmagyny isleyär...

Şular ýaly aň bakanalygyny nämükün şindizem analiz edip bilemezok?

Şular ýaly akylyň gymmatlyk ýitgisiń iki söz bilen aýdamda, intellektualizmiň gowşaklygыndan görýarin... A hakykatyň status-kwo ýitgisi näme?

Nädip beýle bolduk?

Özümüzü jogapkärçilige çekip bilmezligimiziň düýp sebäbi, her pursatda diýen ýaly jemgyýetçilik çüýrukligiň «aýbyny» özgelere, häkimiýet başynda oturanlaryň boýnuna atma aňsatçyllıgy... Ýogsam bolmasa:

Diňe bir tarap däl, tutuş jemgyýet bolup pese düşdük!

Meselem, diňe «aňyrky tarapyň» teleýaýlaymlary däl, «biziň

ýaýylarymymzam» özünden geçip diýen ýaly parlaňküslük bilen halkyň aňyny üýtgetmek üçün işleýär. Baý, kän propogandistler bar-a! Agyzlaryny dolduryp bir gürleyärler!

Edward W. Said

Representations
of the
Intellectual

kitapey.ru

* * *

Soňky ýyllarda döwrüniň akylyna, duýgusyna, düzgüne garşy çykyp bilyän intellektuallary gündiz eliň çyraly gözläp tapmaly boldy. Nirä sumat boldy bular? Nirä gitdiler? Hakykatyň ugrundaky intellektuallaryň ýitgisi nädip boldy? Iň erbet ýerem, nämüçün hiç kim intellektual mätäçligi duýanok, gözlegde däl? Şular ýaly derejede apolitiki

perwaýsyzlygyň sebäbi näme? Galyberse-de, intellektuallar iň soňky derejede ähmiýetsiz ýüz hökmünde (entel-dantel) görülmäge haçan başlandy?

Mälim bolşy ýaly, intellektuallaryň ýitgisi – tankydy düşünjäniň, döredijiligiň ölümü diýmekdir. Onuň ýok ýerini soragsyz-sowalsyz boýun egilýän ytagat medeniýeti eýeleýär... Eýse nämüçin şeýle boldy? Bu bu gyşarmany amerikan medeniýetinden miras aldyk!

ABŞ-nyň pelsepeçileriniň görnükli wekillerinden professor Riçard Hofstadter «Pulitzer» baýragyna hödürinen «Amerikan durmuşynda anti-intellektualizm» kitabynda konserwatiw prowinsial medeniýetiniň demikdirijiliği we munuň bilen anti-kommunistik syýasy paranoýa makkartıçılığıň arasyndaky gatnaşygy öwrendi.

Onuň salglyanan fanatic ruhanysy Jon Kottonyň duýduryşy edil häzir doly güýjüni saklanokmy näme:

«Has köp öwrenip-bilip, has degişgen biri boldugymyz saýy, şeýtanyň isleýän adamyna has köp ýakynlaşdygymyz bolar».

Intellektuallar hemise şeýtanlaşdyrylyp gelindi! Fransuz sagçylary-da ýazyjy Marsel Prusty Üçünji respublikanyň ahlak çöküşligine sebäp görkezmedilermi? Taryhy intellektual elmydama «şübhe tohumyny» ekýän günäkär yylan edildi. Birmeňzeş ýepbeklendiler: «Intellektuallaryň hyýanaty». Aýratynam, «Sowuk uruş» döwründe intellektuallar yzygiderli diýen ýaly ekstremizmde, syýasy ýykgyňçylykda aýyplandy.

Hawa, biz bu mirasy ABŞ-dan aldyk! Häzir munuň netijesini görýäris, jahylyýet döwrünü başdan geçirýäris...

ANTI-INTELLECTUALISM IN AMERICAN LIFE

RICHARD HOFSTADTER

Winner of the 1964 Pulitzer Prize in Non-Fiction

[kitapcy.ru](#)

* * *

«Mollasy köp bolsa, toklusy haram öler». Orta çykyp akyl satýan köpelipdir! İçinde ýeke intellektual ýok! Haýsydyr bir pikiri diňe mahabatçylara wagyz etdirýärler. Geň gerek? Ýok. İşine ezberleri, akademikleri, tehnokratlary, ekran jazmenlerini intellektualdyr öýtme ýöntemligine düşdük! Bu zatlar käriň başarıjak işi däl. Intellektual – kimdir biriniň zory bilen hereket etmeýän, garaşsyz, azat we analitiki akyl-paýhasyny ulanýan akyldardyr... Ol görnüp duran zatlardan biynjalyk bolýan, döredijilikli pikiriň

zähmetkeşidir...

Gynansak-da, intellektuallar agalyk sürüji medeniýete, basysha ýeñildi. Şeýdibem, ýurt birsydyrgynlyga-konformizme duçar edildi.

Öwrülişigiň bolmagyny isleýänlerem kyn göreşleri başdan geçirirmeli bolýar.

Status-kwoçylaryň syýasatyň manysyny gaçyrmagyna geň galyp oturmagyň hajaty ýok! Intellektual boşluguň ýerini, mezhepcilik, ildeşparazlyk doldurýar...

Soner ÝALÇYN.

«SÖZCÜ» gazeti, 28.09.2023 ý. Publisistika